

## Resa i den Nätterlundiska geografin Text Jan K Persson

Lars Kågström berättar på annan plats i Volym om den Nätterlundiska Fonden för Nätra-Sidensjöområdet, i södra delen av Örnköldsvik kommun. Hur gigantiskt detta projekt egentligen är i sitt utgångsläge är det nog få som kan föreställa sig. Blotta tanken (om de 700.000 kronorna om året som stiftelsen i runda tal räknar för inköp av konst - och dessa fördelade över om vi bara räknar de närmaste överblickbara femtio åren) kan ge den minst blyge den mest oförklarliga rodnad. För en sådan silversked skulle säkert vilken konsthallchef i värden som helst kunna ge ett kungarike. Det enda som gör detta projekt så abstrakt och svårhanterligt är möjligen dess oöverblickbara dimensioner. Hur igångsätta ett projekt som man knappast ens i sina drömmar kan ana resultatet av?

När Mats de Vahl och undertecknad företar en snabb resa genom den Nätterlundiska geografin för att se vad som gjorts de första åren, säger det sig själv att det just är det mest praktiska och fundamentala som vi är ute efter. Hur ser den utomhuskonst ut som placerats i området? Hur hittar man den? Vi ger oss iväg som ett slags turister som bara på omvägar hört talas om denna osannolika historia. Vi åker först längst ut till kajplatsen i Köpmanholmen och *Dag Birkelands* järnsulptur "Våg". Den står som ett krokigt tecken för alla sjöfarare eller för alla som har längtan eller minnen från närheten till vind, vatten och båtar. Tvärtemot den öppna form som man skulle vänta sig, bär skulpturen på en slags inåtvänd, luttrad och motsträvig kraft. Likt en vresig martall ute på skäret som för att klara sig måste huka i vinden. Det fungerar också, som ett sjömärke som man inte vet betydelsen av men som man inte kan undgå att se, som en märklig brytpunkt mellan land och vatten. Efter att ha insupit den friska luften vid havet och laddat våra batterier beger vi oss till skolan i Köpmanholmen för att leta upp *Urban Norhamns* "Farkost". Mitt i lekplatsen på skolgården hittar vi en låg och avlång, färgglatt målad skulptur i trä. Det ser ut som en sjöhäst, en drake. Robust och lätt att klättra och sitta på är den förmodligen omtyckt, och ett bra exempel på lekskulpturen som brukskonst.

Vi tar oss vidare till huvudorten i det Nätterlundiska området, Bjästa, med sina hittills tre offentliga verk. På Resans Förskola, väl inhägnad och med alla barn och personal ute i den stora lekgården, möter vi *Marianne Degermans* "Välkomstportal", en installation i stengods och mosaik. En bit från den allegoriska "totempålen", som är huvudobjektet, blir jag lite fascinerad av tre låga, bemålade sittstenar där mosaikbrickor blänker som smycken. Mitt i Bjästa, vid skolan, står *Anders Åbergs* "Sagobyn" som en litet leksamhälle för sig. Sedan den invigdes 1998 har detta bygge i trä och murad betong blivit delvis renoverad. En lärare berättar att platsen är mycket uppskattad av barnen, och det är väl kanske den utsmyckning som lättast blir sliten. I det sammanhanget är det värt att poängtera det Nätterlundiska tidsperspektivet, att konstverken också måste underhållas. Hur vore det att då och då låta tillfälliga konsthändelser ta plats, av typen tillfälliga, koncentrerade miniatyrrättningar,

performances, happenings? Konsten, och Jonas Nätterlund menade nog inte att den bara ska blicka bakåt, arbetar ju i vår tid ofta tid- och platsrelaterad. Konsthändelser i nuet skulle också dra folk och fästa ytterligare uppmärksamhet på projektet. Ute vid E4 står *Claes Hakes* nyinrigda fem kolossala granitbågar, "Arch". Monumentala och samtidigt lätta i sina balansakter på var sin uppgrävda kulle. Som konturlinjer från öppna skålar under en bar himmel eller från guppande farkoster förankrade i det vida fältet. För en ickeinitierad bilist på europavägen skulle de gott kunna ge intryck av överblivna rester från eller grundelement till ett industribygge eller någon ny trafikled. Säkert kommer Hakes bågar att både förundra och irritera. (Se vidare recension av hans utställning på Rådhuset.)

På vägen upp mot Sidensjö viker vi av till Västanå skola. *Kajsa Mattas* "Kottkor" i brons är trots sitt anspråkslösa format det kanske mest symboliska centrumet i den Nätterlundska geografin. Just så här kan man förmodligen tänka sig testamentets idé bäst. Underfundig och poetisk konst utifrån något igenkännande i trakten (kor), men med ett överrumplande intryck. Uppe vid Sidensjö skola står *Johan Wikings* "Skräddaren en vän i viken", en hopkurad bronsskulptur i ett mellanting mellan flygande insekt och myrslok. Liksom skulpturen slår tanken knut på sig själv och ger associationerna full frihet. Både Mattas och Wikings verk har blivit uppskattade av barnen och attraktiva samlingspunkter. Nere vid idrottsplatsen söker vi efter *Ulf Jon Hörnfeldts* "Klackspark med skruv" och vi har lite svårt att se den bland alla andra uppstickande träd och stolpar. Det är en av Hörnfeldt typisk skruvad och burlesk konstruktion, i stål, betong och trä. Men den omedelbart närliggande miljön, full av vertikala former, stör upplevelsen markant. Som ett virtuost fotbollsnummer i den bokstavligen högre skolan borde den få friare ytor omkring sig.

Genomgående vid alla de offentliga konstverken har vi saknat informationskyltar, om konstnärens namn, tillkomstår, och verkens titlar och material. Är det projektets ansenliga tidsrymd som fått stiftelsen att inte ha så bråttom? I varje fall borde det finnas till hands en mindre trycksak som vägledning. Enligt Ulla Tällström vid Rådhuset i Ö-vik är nu en sådan på gång, bättre sent än aldrig. Det som nu finns att tillgå för den intresserade är en hemsida för Nätterlunds Stiftelse under Örnsköldsviks kommun, uppdaterad senast i oktober förra året men underligt nog med information endast t.o.m. 1999. Det har ju skrivits en hel del om projektet de senaste åren i olika massmedia, men enkel informationsguide och varför inte en projektbok borde vara en självklarhet. Jag sökte i Nätra Älvdals turistmapp för 2003 men trots att projektet omnämnes i texten kan man inte i kartan hitta var utsmyckningarna är placerade.

Många, inte minst konstnärer, har uttryckt en önskan om att man för framtiden borde satsa på en informationscentral, helst i närheten av E4. Denna kunde också fungera som utställningshall för dokumentation kring tillblivelsen och utvecklingen av projektet, med skisser, fotografier, filmer, visioner i bild och text. Där kunde också delas av lös konst som inköps bygga upp en permanent utställning. Plus tillfälliga arrangemang. Det Nätterlundiska projektet har sådana pedagogiska, konstnärliga och kulturpolitiska dimensioner att det vore märkligt om det inte gick att genomföra. Alla argument och förutsättningar finns ju egentligen redan serverade på bordet: kulturen som tillväxtfaktor och hälsfaktor, denna ständiga visa som också Ö-viks kommun tagit till sitt hjärta som alla andra men som de någon gång borde sätta i verket, de har ju vision 2008 (!), de har Världsarvet, de har AF-kulturs möjligheter, plus alla övriga regionala och statliga organ som på ett eller annat sätt har beröring med konst, samt inte minst det ekonomiska grundkapitalet i projektet – vad väntar man på? Ett Nätterlundiskt Konstcentrum i Bjästa, och för eller senare har jag svårt att se att det inte blir en realitet, skulle sätta Örnköldsvik (och Ångermanland) på konstens världskarta. Och jag tror också att hela länet måste hjälpa till.

Jan K Persson